

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הגנו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוזי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש שחדשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה

פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למעלה הימנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המעשה המישי תורה
- שיעורים
- על הת"ס
- סדר
- המת ומחשבת
- ביאורי סוחר
- סדר
- אמנה ומחוק
- מגאן
- תורה ודעת
- אמרים
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מנהלה מכון
שיעורים 94 עוקב מכתב

עבודת המענה בבתי מסת
לשמוע שיעורי רבינו
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
בתיבת המסורת ברחבי העולם

מלפני התחלה 054-8422488
כתובת ארזים ישראל 1/9
ביתר עילית
עמוד מכתב לפי סעיף 46
לתיבת הארזים
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

וכפיה אין טענה וערעור, כי אדרבה, מצד הצדק אין לו זכות והיתר להשתעבד בהם בעל כרחם, וכל שכן למרר את חייהם לעונותם ולהרוג בהם. אולם למרות זאת אילו היו יוצאים בלי שחרור, היה נראה כגניבה והתחמקות ולקיהה מבעלותו של פרעה, ואין להם עצמאות בעצם.

ודומה למה שמצינו בהלכה 'אל תיכנס לחצר חברך ליטול את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו כגנב, אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל' (ב"ק כז:). ולכן היה נדרש שפרעה ישחררם בפירוש, בכדי שלא יבואו אחר כך פרעה וליצני הדור לטעון, כי עדיין ישראל עבדי פרעה הם, עבדים בורחים ונמלטים. והיינו מה שאמר לו משה לפרעה וכי גנבים אנחנו. כלומר, שהרי מטעם זה חיכו ישראל עד עתה שישלחם פרעה, ולא מילטם ה' מידו הקשה. ואיך יצאו עתה באופן של ניסה כגנבים.

ולכן הדרך המכובדת ביותר היה, להכותו עד שהוא בעצמו ישחררם מעולו, ויאמר בפה מלא כי הוא משחררם ומשלחם מעמו.

* * *

ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה, והמים להם חומה מימינם ומשמאלם (יד, כב)

פירוש שלא נתייבש כל הים, אלא חלק מסויים שנצרך שבני ישראל יעברו בו, ושאר הים מימינם ומשמאלם נשאר כמו שהוא. והיינו שאופן הנס היה שהים נבקע לפניו לשני חלקים, והמים נדחקו לשני הצדדים ועמדו בנס, ונוצר מעבר לישראל. אולם הנה עדיין אף שיש בכך להעמיד את אותם המים בעצמם, עדיין צריכים לכח שימנע משאר מי הים לשוב ולהציפם, ולשם כך נקראו המים ונצבו כחומה לעצור בעד המים שמן הצדדים.

והוא האמור בשירה 'וברוח אפך נערמו מים', דהיינו ראשית כל נעשו אותם המים כערימה, והתפנה מקומם למעבר בני ישראל, ואחר כך 'נצבו כמו נד נזולים', דהיינו שנצבו ונעמדו כמו נד, להגן משאר מי הים.

ונמצא שמה שעברו ישראל ביבשה בתוך הים היו בדבר שני ניסים, ראשית שנבקעו המים ועמדו כמו נד נזולים כשלעצמם, שנית שהמים הללו

ונראה בזה, כי כן הדרך הראויה והמתאימה להוציאם מצד היוסר והנכבדות של עם ישראל. שהרי לפי סדר העולם, עבד נקנה על ידי כיבוש וחזקה, ואומה הכובשת תחתייה אומה אחרת אף שהדבר נעשה בשרירות לב ושלא בצדק, בכל זאת האומה הכבושה קנויה לכובש מכח אותו כיבוש (עיין גיטין לח. תוד"ה אבל). ובאמת פרעה השתעבד בהם בדרך עוולה ותחבולה ובפה רך, כדכתיב 'הבה נתחכמה לו' (א, ט), ובכל זאת יש לו קנין ומידה של בעלות עליהם כדן כיבוש מלחמה.

ועל כן באם היתה היציאה ע"י בריחתם של ישראל ממצרים, בלי הכרזה מצד פרעה על שילוחם, הרי לעיני פרעה והמצרים ובעיני כל העולם, היו בני ישראל נחשבים כעבדים שמרדו וברחו, והיה נראה הדבר, שהקב"ה נטל לו אומה ששייכת למצרים ופרעה, ועשאה לאומתו. ואין זה כבוד לגואלינו ה' צבא-ות, ליטול לעצמו גוי מקרב גוי בדרך של בריחה וגניבה, ואינם אלא עם עבדים נמלטים. וכן מצד עצם מעלת יצירת עם ישראל אין ראוי שיצירתם תהיה באופן שנראה כמו חמסנות ואילוץ אדוניהם לשחררם בכח ולא במשפט.

ומשום כך לא לקחם ה' בכח וביד חזקה, אלא סיבב הקב"ה את כל המהלך של המכות בכדי שפרעה והמצרים עצמם ישלחום, ותחילה באו אליו בבקשה שלח את עמי. והוצרכו להכנעתו של פרעה שיואל לשלחם, כדי שיציאתם תהיה מתוך כבוד ובדרך צודקת כראוי למעלתם. אמנם אחר שסירב ניתך עליו חרון אפו ועברתו של הקב"ה, באותות ומופתים דם ואש ותמרות עשן. עד שבעל כרחו הוא עצמו שילחם, ואמר למשה ולישראל - 'קומו צאו מתוך עמי', ואז בא הקב"ה ונטלם תחת חסותו, וזו הצורה המכובדת ביותר של גאולת העם לה'.

ועיין במדרש על הפסוק 'בעצם היום הזה' - 'אמר להם פרעה קומו צאו מתוך עמי, אמר לו משה וכי גנבים אנחנו, בבוקר אנו יוצאים' (תנחומא בא ז, מכילתא בא יג). כי כל היציאה באופן זה היה מטרתה להראות כי יצאנו ברשות ובהסכמה מתחת שלטונו של פרעה.

הנה על מה שהיה השחרור על ידי מכות

בכורות, ורק עתה בקריעת ים סוף כתיב - 'כי ה' נלחם להם במצרים' (יד, כה), 'ה' איש מלחמה' (סו, ג), והכתוב כללו בהא דכתיב 'או הנסה אלוקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה וזרוע נטויה' (דברים ד, לד), אלא שכאמור ביטוי זה לא נמצא קודם קריעת ים סוף, והדבר צריך תלמוד.

ונראה הביאור בזה, שכן כל המשפטים שעשה הקב"ה במצרים עד קריעת ים סוף, בא הקב"ה בתורת מנהיג ושופט כל הארץ, כדי לשפוט את המצרים על מעשיהם שעינו את ישראל, וכן בכדי לאלצם להוציא את ישראל הכבושים תחת ידם. ומעשה ה' והנהגתו בעולם, כדוגמת נתינת שכר לצדיקים ונקמת הרשעים הן ליחידים והן לאומות, אינו נחשב ל'מלחמה' אלא למשפט והנהגת דין של שופט כל הארץ.

אך בקריעת ים סוף, בא הקב"ה להגן על ישראל מפני חרב האויב ולהלחם בשבילם כדי שלא יפגעו בהם, והוא כדרך מלך העומד בראש עמו ו'נלחם' באויביו, וכמו כן, מתוך שהקב"ה מלכם של ישראל ממילא אויבי ישראל הם אויביו ונלחם בהם.

ומציאות הנהגה זו שה' עמד לישראל כ'מלך' לפני עמו התחדשה לאחר יציאת מצרים בו נלקחו ישראל לה' להיות עמו ונחלתו וכדכתיב 'ולקחתי אתכם לי לעם', ועל כן, כל זמן שהקב"ה לא היה עדיין מלכם של ישראל, לא 'נלחם' עבורם כמלך להגן עליהם, ולא נהג אלא כשופט המנהיג צדק ומשפט בעולם, אך מיציאת מצרים כבר 'נלחם' ה' בעד אויבי עמו, ולחם את מלחמתם.

והוא לשון ברכת גאולה בערבית - 'המעביר בניו בין גזרי ים סוף, את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע', והיינו מתוך שהם בניו, ממילא טבע את רודפיהם.

* * *

ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים (יד, ל)
מאורע יציאת מצרים כולל בתוכו שני עניינים, הן החירות שהיינו עבדים ונעשינו בני חורין, והן המעלה הרוחנית שלקחנו ה' לו לעם, קדשנו

קרשו ועמדו איתן, ועל ידי כך מנעו את המים מהצדדים לשוב ולכסות את הים. וזה הפירוש 'והמים להם חומה' שמלבד שעמדו המים כמו נד לעצמם, גם קפאו ומנעו את המים מאחוריהם והגנו על ישראל מהים, שלא ישוב ויציפם. וכאשר השיב ה' את הים לאיתנו התמוטטו החומות, ומי הים כיסו את הים והמצרים אשר בו.

והנה איתא במכילתא - 'כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב ה' עליהם את מי הים. והיו מלאכי השרת תמהים לומר בני אדם עובדים עבודה זרה מהלכין בים ביבשה, בתוך הים. ומנין שאף הים נתמלא עליהם חמה, שנאמר והמים להם חומה, אל תקרי חומה אלא חמה. מי גרם להם לישראל להינצל מימינם ומשמאלם, מימינם בזכות התורה שעתידין לקבל, שנאמר (דברים לג) מימינו אש דת למו, ומשמאלם זו תפילה. ד"א, מימינם ומשמאלם, מימינם זו מזוזה שעתידין ישראל לעשות, ומשמאלם זו תפילין' (בשלח פרשה ו).

וצריך ביאור שייכות הדרש אל הפשט, ולפי האמור יבואר, כלומר שמה שהעמיד את המים היה הנד נוזלים שעמד ועצר בעדם, וכנגד עיני המתבונן במאורע נחזה כאן מציאות של ים המאיים לטבעם, וכביכול רק החומה היא אשר עומדת ומגינה עליהם מאימת המים המבקשים לשוב לאיתנם. תמונת מצב זו משקפת את מצבם ומעמדם, כלומר שהיה קטרוג עליהם, אלא שחומה מגינה עליהם, והיינו שיש להם זכויות המגינים עליהם.

והנה אילו היו זכאים, לא היו עומדים בפני מצב כזה, אלא הים כולו היה קופא ונקרש ולא היו זקוקים להגנה.

והחומה אשר הגנה עליהם מימינם ומשמאלם, מהווה סמל ואות לזכויות המיוחדות שעמדו להם, לחד מ"ד תורה ותפילה, ולחד מ"ד תפילין ומוזוזה שהם עמדו להם להגן עליהם.

* * *

ה' ילחם לכם ואתם תחרישון (יד, ד)
הנה לשון הנהגה זו שה' 'נלחם' לצורך ישראל באומות, לא נזכר עד כה בכל המכות ואף במכת

ומי שלא עשה פסח לא פסח המשחית על ביתו, וכדאיתא במכילתא שאם היה בן ישראל שלא עשה פסח במצרים מת במכת בכורות. אולם בעת קריעת ים סוף הרי לא התנה הקב"ה עמהם שום תנאי, ובכל זאת קיבלו מלכותו עליהם מרצון, וזה היה השלימות של 'ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו'.

* * *

ויאמינו בה' ובמשה עבדו (יד, לא)

נראה שאין כוונת הכתוב ד'ויאמינו' לפרש שמתוך שראו ישראל את היד הגדולה של ה', ממילא התחזקו באמונת מציאות ה' בעולם, שכן לפי זה לא יכון המשך הכתוב 'ובמשה עבדו', דלא שייך בזה שנתחזקה אמונתם במציאות משה [ובאמת בכל התנ"ך ההכרה במציאות ה' אינה נקראת 'אמונה' אלא 'ידיעה' כמו 'יודעת היום' כי מלאה הארץ דעה את ה"'].

ואמנם עיקר כוונת הכתוב לומר, שמתוך שראו את ניסי ה' והשגחתו עליהם האמינו בקיום דברי ה' והבטחתו, וכלשון הפסוק 'ויאמינו בדברו, ישירו תהלתו' (תהילים קו, ב), והיינו שנוכחו לראות שה' נאמן לקיים דבר הבטחתו, כי כן הבטיחם משה בשם ה' - 'והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים' (ו, י), 'ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאותי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדולים, וידעו מצרים כי אני ה' בנטותי את ידי על מצרים והוצאתי את בני ישראל מתוכם' (שם ז, ד), ומתוך כך שרו ישראל תהילתו של ה'. וכן האמינו במשה עבדו אשר כל מה שאמר התקיים עד לאחת, וכפי שהבטיחם בשעת עמידתם על ים סוף - 'ויאמר משה אל העם אל תיראו התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם' (יד, ג).

וכן מצינו שנאמר באברהם אבינו - 'ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך. והאמין בה' ויחשבה לו צדקה' (בראשית טו,

במצוותיו וקרבו לעבודתו. וכפי שאמרו בגמרא לענין מצות הסיפור - 'מתחיל בגנות ומסיים בשבח, מאי בגנות, רב אמר מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ושמואל אמר עבדים היינו' (פסחים טז). ונקטינן להלכה לומר את שניהם, הן 'עבדים היינו ויוציאונו', והן 'מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו'.

והנה בקריעת ים סוף היה שלימות יציאת מצרים בשני העניינים האלו, שתחילתם היתה ביום ט"ו ניסן ושלימותם היתה בשביעי של פסח.

כי שלימות היציאה והחירות היה בקריעת ים סוף, שהרי המצרים רדפו אחריהם לכולתם וכדכתיב 'אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי', ורק אחרי שטבעו כולם בים ניצול העם לגמרי מתחת יד מצרים, וכמו שכתוב 'ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים'.

ובירושלמי - 'בהתנדב עם ברכו ה', כשהקדוש ברוך הוא עושה לכם ניסים תהיו אומרים שירה, התיבון הרי גאולת מצרים, שנייא היא שהיא תחילת גאולתן' (פסחים פ"ה ה"ה). כלומר שביציאת מצרים לא אמרו שירה מיד כיון שהיתה רק תחילת גאולתן ועדיין לא הושלמה גאולתן, ורק בקריעת ים סוף כשנשלמה ישועתן אז אמרו שירה.

ואכן כך נקבעה ההלכה שבעת קיום מצות זכירת יציאת מצרים בכל יום צריך להזכיר גם קריעת ים סוף בזכרון היציאה. ומקורו בירושלמי (ברכות פ"א ה"ו) 'אחרים אומרים צריך להזכיר בה קריעת ים סוף ומכת בכורים'.

וגם בענין של קרבנו המקום לעבודתו, היתה השלימות בשביעי של פסח, כאשר אמרו את השירה. שקיבלו מלכותו עליהם מרצון, וכמו שתיקנו בנוסח ברכת גאולה בערבית 'ומלכותו ברצון קיבלו עליהם'. וזה היה על ידי השירה שאמרו 'זה א-לי ואנוהו', 'מי כמכה באלים ה', 'ה' ימלוך לעולם ועד'.

שהרי בתחילה בעת היציאה היתה קבלת העבודה בכפיה על ידי הקרבת קרבן פסח, שעליו נאמר 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם' (יב, ג),

ה), ושם פשוט שהכוונה היא שהאמין בהבטחת ה' שתתקיים.

* * *

עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית (טו, טז)

בגמרא - 'תניא עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית - עד יעבור עמך ה', זו ביאה ראשונה, עד יעבור עם זו קנית, זו ביאה שנייה. מכאן אמרו חכמים, ראויים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון, אלא שגרם החטא' (ברכות ד.).

נראה שחז"ל דרשו ד'יעבור' בתרא קאי על ימי עזרא מתוך משמעות הכתוב עצמו, דהנה בראשונה כתיב 'עד יעבור עמך ה'', ומשמעות הכתוב שמתוך מעמדם כעם ה' הסרים תחת מרות הקב"ה, הם זכאים להגאל. אולם בשניה כתיב 'עד יעבור עם זו קנית', ולא הוזכרו כעם ה', ומשמעות הדברים שאין להם אלא זו בלבד שהם קנויים לה' מאז, ומחמת זה לחוד זוכים לכבוש את הארץ, ולא מתוך חשיבותם כעם ה' ההולכים בדרך ה', אלא מכיון שהם שלו והבטיחם לגאלם.

ונראה עוד שהכתוב 'תביאמו ותטעמו', הוא כנגד שני ביאות אלו לארץ ישראל. 'תביאמו' כנגד ביאה ראשונה, והיינו 'ביאה' סתמא בלי אחיזה קבועה, כי 'קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא' (שבועות טז. ערכין לב:). 'ותטעמו' הוא כנגד ביאה שניה, כלומר נטיעה ואחיזה איתנה, כי 'קדושה שניה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא' (עיי"ש, וברמב"ם הלכות תרומות פ"א ה"ה והלכות בית הבחירה פ"ו ה"טז).

* * *

מקדש ה' כוננו ידיך (טו, טז)

לשון הכתוב 'כוננו ידיך' טעון ביאור, דהא המקדש נבנה ע"י ישראל, ולא ע"י הקב"ה. ואמנם יש שלמדו מכך שהבית השלישי שיבנה לעתיד לבוא במהרה בימינו, לא יבנה בידי אדם כלל, אלא יתגלה ויבוא מן השמים בנוי ומשוכלל, שהרי נאמר 'מקדש ה' כוננו ידיך' דהיינו ידי ה' (רש"י ראש השנה ל. ובסוכה מא. וכ"כ התוס' שם ובשבועות טו:)

[אולם דעת הרמב"ם שמלך המשיח יבנהו (מלכים פ"א ה"א)].

אכן הדבר טעון ביאור, דהא איכא מצוה המוטלת על כלל ישראל 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ואם בית המקדש ירד בנוי מן השמים, כיצד תתקיים בזה מצות בנין בית המקדש, ומן התימה לומר שישתנה דין מצות ועשו לי מקדש בין הבית האחרון לראשון.

והנראה בזה, דלעולם אין מצות בנין הבית מתייחס לישראל גם כשהם בונים אותו, ועיקר גדר המצוה בבניית הבית הוא שישראל יהיו שלוחים של הקב"ה להעמיד לו את הבית, וכדקדוק לשון הכתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', דהיינו שעשיית הבית היא לצורך הקב"ה ובשבילו, ואין ישראל אלא שלוחיו [וכמו שביארנו בפרשת תרומה, שגדר מצות הקמת המשכן היינו שהקב"ה הוא אשר בונהו לכבודו, ובני ישראל אינם אלא שלוחי דרחמנא להקים את הבית בשליחותו, עיי"ש].

ולפי"ז הנה גם בבית הראשון והשני שנבנה ע"י ישראל, לא היו ישראל אלא כמעשי ידי ה' אשר נשלחו על ידו לבנות לו את בית המקדש, וא"כ הכתוב 'מקדש ה' כוננו ידיך' מתפרש לפי פשוטו, שכן גם כשבנין בית המקדש נבנה בידי אדם הרי זה כאילו ה' בנהו, כיון שישראל שלוחיו של מקום והן הן מעשה ידי ה'.

אלא שדרשו חכמים, שלעתיד לבוא יבנה ה' עצמו את ביתו, וזה יהיה לאות חביבות ואהבה של הקב"ה לכנסת ישראל, שהוא עצמו בונה בית לשכון בתוכנו, אך יסוד גדר מצות בנין הבית לא נשתנה, שכן מעולם לא צייתה תורה כמצוה בפני עצמה על ישראל שיעשו בית, ועיקר הציווי לשמש כשלוחים לה', אך אם רצון ה' לבנותו בעצמו, שוב אי"צ לשליחותם.

* * *

ויאמר משה אליהם איש אל יותר ממנו עד בוקר (טז, טז)

לכאורה האיסור להותיר היינו כאשר מצניעים אותו עבור מחר, להבטיח מזון לעצמם, והיינו מכיון שהלחם ניתן להם דבר יום ביומו, ורצון ה'

מי שרצה היה יכול למעט אכילתו ביום השישי, ולאכול את הנותר למחרת ביום השבת. [ומסתברא שאם היו בהם 'אנשי מעשה' שדרכם להתענות בערב שבת, נותר להם כל העומר של יום השישי עבור יום השבת].

ומאיך איתא ברמב"ן (שם פסוק כג) שיתכן שלא ניתנה להם מידה כמה צריכים להותיר לשבת, אלא היה בידם לאכול הרבה ביום השישי, ותשרה ברכת השבת בכל העודף שיספיק מה שנותר לכל אכילת השבת לשביעה ולעונג.

כלומר שמכיון שמזון שני הימים ניתנו להם כאחת באותה לקיטה, על כן גם דין אכילתם לא נתחלק לאכול מנת כל אחד ביומו, אלא היה אצלם כמנת אכילת שני ימים כאחת. והבן.

היה להשריש בהם את מידת הבטחון, לבטוח בו שיהיה למחר לחם אחר. אולם אם הותיר אדם מחמת שהיה שבע בערב, ולא היה רוצה לאכול, לכאורה לא היה בזה איסור.

אמנם עיין 'צפנת פענח' להגאון מרוגוצ'וב שכתב שאיסורו הוא בגדר קדשים, מכיון שהמון הריהו לחם שמים, על כן היה דינו כעין קדשים שאסור להותיר. ושם גדר האיסור הוא משום זלזול, כי הוא קדוש וחביב לאכלו, וכאשר מותר מזלזל בחשיבותו. ולפי זה אם נותר לאדם ממאכלו היה צריך לשרפו שלא יותר ממנו.

והנה ביום השישי ניתן להם לחם יומים, עבור יום השישי ויום השבת. ונראה שלא היו צריכים לצמצם ולאכול בדיוק העומר של יום השישי ביומו, ולהותיר לשבת דווקא עומר אחד, אלא

היכל השבת

ראו כי ה' נתן לכם השבת

ביום השבת לא הוצרכו ללקוט, אלא על ידי לקיטת המן עבור יום השישי, כבר היה להם גם העומר של יום השבת. שאפילו מעשה קל של לקיטה לא הוזקקו לטרוח יותר ביום השישי עבור לקיטת העומר של יום השבת, אלא באותו מעשה לקיטה עבור יום השישי, נוכחו לראות שהיה להם שני עומרים. כדכתיב - 'ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה שני העומר לאחד, ויבואו כל נשיאי העדה ויגידו למשה' (טו, כב). וברש"י על לשון הפסוק 'והיה משנה' - לאחר שיביאו, ימצאו משנה במדידה, על אשר ילקטו וימודו יום יום, וזהו לקטו לחם משנה, בלקיטתו היה נמצא לחם משנה (רש"י טו, ה).

צרכי השבת בכל הדורות בלי טורח

וברכה זו של שבת לא רק בדור המדבר היתה, אלא תמיד יש ברכה מעין זו בשבת לישראל, דהיינו, שכל ההוצאות עבור צרכי השבת באות בלא טורח ובלא עמל, כי אם באות מאליהם מן השמים. אלא שבדור המדבר שהיתה הנהגת ה' גלויה, אשר עין בעין נראה להם ועננו עומד עליהם.

ברכו במן

במדרש - 'ויברך אלוקים את יום השביעי וגו' רבי ישמעאל אומר ברכו במן וקדשו במן, ברכו במן, שכל ימות השבת היה יורד עומר, בערב שבת שנים' (בראשית רבה יא, ב).

ב'פרשת המן' באה לידי ביטוי בפועל, צורת ההשפעה האלוקית המיוחדת שניכר בה ההבדל בין ימות החול לשבת, ואכן באותו זמן אכן ניתנה להם לראשונה מצות השבת.

ומפרשה זו אנו למדים בפורטרוט מהי ברכתה של השבת. והם שלשה חלקים - א. שצרכי השבת באים בלי טורח. ב. הריבוי והשפע שורה בכל צרכי השבת. ג. כל ענייני שבת יש בהם טעם וחו מיוחדים.

צרכי השבת באים בלי טורח

החלק הראשון שמצינו בברכת השבת, הוא מה שמפורש בפרשה להדיא, שבכל יום היו צריכים ללקוט דבר יום ביומו את מזון אותו היום, אולם

לשבת בריחו וטעמו' (רש"י שם). והוא ממכילתא - 'והיה משנה, לחם משונה. אתה אומר לחם משונה הוא, או אינו אלא לחם כפול, כשהוא אומר שני העמר לאחד, הרי לחם כפול אמור, הא מה תלמוד לומר לחם משנה, לחם משונה. כיצד, בכל יום היה בו עומר אחד, ובשבת שני עמרים. בכל יום היה ריחו נודף, ובשבת יותר. בכל יום היה מצולה בזה, ובשבת יותר' (מכילתא פרשת ויסע פרשה ב).

ועיין במלבי"ם שכתב דהא דכתיב על המן - 'וטעמו כצפיהיחית בדבש' (שם טז, לא), הוא רק בשבת - שנוסף בו מתיקות לעוגג שבת, שפסוק זה סמוך לענין המן שאכלו בשבת. אבל בימות החול היה טעמו כמו שכתוב בפרשת בהעלותך - 'וטעמו כטעם לשד השמן' (במדבר יא, ח).

בכל הדורות מתברכים מאכלי וצרכי השבת

ואיתא בחז"ל שגם מעלה זו קיימת בכל הדורות - 'אמר לו קיסר לרבי יהושע בן חנניא, מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף, אמר לו תבלין אחד יש לנו ושבת שמו, שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף, אמר לו תן לנו הימנו, אמר לו כל המשמר את השבת מועיל לו, ושאינו משמר את השבת אינו מועיל לו' (שבת קיט.). וזה נובע מצד ברכת השבת, שיש בו ברכה של 'לחם משנה' - משונה לשבח בטעמו ובריחו. וכדאיתא במדרש על פסוק ויברך - 'ברכו במטעמים' (בר"ר יא, ד).

ונראה, שלא רק במאכלים אשר נאפו ונתבשלו במיוחד עבור שבת נאמרה בהם הברכה המיוחדת, אלא כל המאכלים אשר מיועדים לשבת חלה עליהם ברכת השבת.

ובאור החיים על הפסוק ויברך אלוקים וגו' (בראשית ב, ג) - 'צריך לדעת מה היא הברכה, ורבותינו ז"ל אמרו ברכו במן וכו', ודבריהם ז"ל אינם אלא רמז בכתוב, אבל הפשט לא ידבר על זמן מהזמנים העתידין. והנכון במשמעות הכתוב הוא, כי להיות שהעולם הזה צריך הוא לשפע המקיים, והיא בחינת האכילה והשתיה וצורכי האדם, וכולן מושגים על ידי טורח ויגיעה הגשמית וחולין היא, וה' כשרצה לקדש יום השביעי, קדם וברכו שלא יחסר בו דבר, הגם שאין טובת העולם

וברכת פרנסתם ומאכלם התמידים היו להם מאת ה' באופן גלוי. אזי גם ברכת השבת היתה נגלית וחשופה באופן נראה ומוחשי. אבל בזמן הזה כאשר הנהגת ה' נסתרת ומכוסה בדרכי הטבע, וכן פרנסת האדם ומזונו באה מאת ה' בהסתר בתוך דרכי העולם, על כן גם ברכה מיוחדת זו של השבת נעלמת ומכוסה. אך בעצם, יש בכל הזמנים סדר זה כעין שהיה במן. ובזמר 'כי אשמרה שבת' - הנה לדור ראשון נתן קדושי, מופת בתת לחם משנה בששי, ככה בכל ששי יכפיל מזוני (זמר ליום השבת לראב"ע). דהיינו שכל ימות החול המזונות באים על ידי עמל ויגיעה, אבל בשבת קודש שורה ברכת ה', שכל הצרכים של שבת באים לאדם בלא טורח ומלאכה. וכדאיתא בגמרא - לוו עלי ואני פורע (ביצה טו.). ובמדרש - ברכו מפני הציאה (בר"ר יא, ג).

צרכי השבת מתברכים בריבוי

ועוד איתא שהיה ברכה נוספת בלחם של שבת, שנוסף על כך שבא בלא טורח בא גם בריבוי שהיה מנת הלחם כפולה - 'לחם משנה'. ואמנם בפשטות הכתובים, שיעור המן שלקטו בשביל שבת היה כשיעור המן שלקטו לכל יום, עומר גולגולת, אלא שעומר זה הקדימו ללקוט ביום הששי לצורך השבת, ש'ביום הששי לקטו לחם משנה שני העומר לאחד' (טז, כב), אך ה'לחם משנה' שלקטו לא היה מיועד כולו ליום השבת, אלא עומר אחד ליום הששי ועומר אחד ליום השבת.

אולם ב'דעת זקנים מבעלי התוספות' (שם) כתבו שמלבד מה שלחם השבת הקדים לרדת ביום השישי, אף מנת השבת עצמה היתה כפולה - 'אמר רבי יצחק וכו' שבכל יום היה יורד לישראל מן פרידה אחת ובשבת שתי פרידות, פירוש כפולות, כלומר שכל סעודה שיוורת בשביל שבת יורדת כפולה בלחמה וכו' כי דרך לאכול בשבת יותר מסעודות של חול מפני נשמה יתירה'.

צרכי השבת מעולים בטעם במראה ובריח

ועוד נוסף ברכה שלישית, שהלחם הנלקט עבור שבת היה בו גם תוספת מעלה בטעמו בריחו ובמראיתו, כדאיתא ברש"י - 'לקטו לחם משנה וכו' ומדרש אגדה לחם משונה, אותו היום נשתנה

השפל מושגת מהפרישות והקדושה, אלא מעסק חול, אף על פי כן ברכו, שלא יחסר טוב, ועוד לו שהוא יתר על שאר הימים, לחם משנה, שלש סעודות, ותענוגים יתירים, וזו היא ברכתו'.

ברכת השבת על כל חלקי הבריאה

ופשוט, דאין ברכה זו דווקא במאכלים, אלא כל הצרכים וכל חלקי הבריאה, יש בהם בשבת יותר ברכה וחסן ושבח ומעלה, כגון בגדי שבת, והכלים והרהיטים והבתים, והבריאה כולה על כל חלקיה, שורה עליהם זיו ברכת השבת, וכל הדברים נעשים יותר נאים ומשובחים. וכמו שכתב בחזקוני על הפסוק 'ויברך אלוקים את יום השביעי' - 'שבו העולם יהיה מלא כל טוב וברכה ושובע'.

וכדאיתא במדרש שם - 'ברכו בעטיפה וכו' ברכו במאורות וכו' ברכו באורה וכו'. ברכו בנר, ובי היה המעשה, פעם אחת הדלקתי את הנר בלילי שבת, ובאתי ומצאתי אותו במוצאי שבת דלוק, ולא חסר כלום' (ב"ר יא, ב).

וכן האדם עצמו שורה בו ברכה בחדוות לבו ומאור פניו, בחכמתו ורגשותיו. עיין שם במדרש - 'ברכו באור פניו של אדם וכו'. ושם - 'מפני האיסטניסים'. ועיי"ש במפרשי המדרש דהיינו שביום השבת ניתן ברכה לאיסטניסים, שכל ימות החול אינם יכולים לאכול אלא מעט, שיוכלו לאכול ולענג את השבת כראוי.

ובכל הדברים והצרכים יש בהם את ברכת השבת בכל שלשת חלקי הברכה, דהיינו שהם באים בלא טורח ועמל. וכן שהם באים בשפע ובריבוי. וגם שיש בהם חן וזיו ונוי וטעם מיוחדים.

וברכה זו של השבת, נתן ה' רק לישראל, שכיון שהם עמו נתן להם את ברכת השבת, וזהו מה שכתוב בפרשה - 'ראו כי ה' נתן לכם השבת'. כלומר שבסדר זה של ירידת המן כל ששת הימים, וביום השישי לקטו לחם משנה, הם 'ראו' בזה בחוש, כי ה' נתן להם את השבת. סדר זה עצמו, היה המציאות של נתינת ברכת השבת לישראל.

שלושת חלקי הברכה כנגד הברכה בהשלמת הבריאה

שלשה ענייני ברכה אלו, נובעים כנגד שלשה ענייני שלימות שהיו בבריאה בעת גמור מלאכתה, על כן ברך את היום השביעי שלעולם יהיה יום זה מבורך בענייני שלימות אלו.

ועיקר הברכה הוא כמבואר, שלא יוצרך יום השבת לעשות בו שום מלאכה אלא הכל יהיה מוכן מערב שבת. וברכה זו היא כנגד מה שביום זה נשלמה המלאכה, ולא נצרך העולם יותר למלאכה והכנה, אלא הכל היה מוכן.

וכנגד מה שהיה העולם ביום השביעי, שלם בכל חלקיו, ומלא ברבי רבבות צבאיו. על כן ברכו ה' שיהיה מבורך בכמותו, וכל אשר בשבת בא כפול ובמשנה כמות.

וכנגד מה שהיה העולם מושלם באיכות ביופי וחסן, על כל חלקיו. על כן ברך את היום השביעי שיהיה מבורך בכל ענייני איכות חסן וזיו וריח וטעם, וכל מה ששייך לשבת מתברך באיכותו וצופן טעמו.

חכמה ומוסר

אין מחסור ליראיו

'זכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' זה ארבעים שנה במדבר, למען ענתך לנסותך לדעת את אשר בלבבך, התשמר מצותיו אם לא; ויענך וירעיבך, ויאכילך את המן וכו' למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם'.

מצות זכירת ניסי המדבר

מצות עשה מן התורה, לזכור את הניסים שעשה ה' עם בני ישראל במדבר, שהוא מקום שאין בו אפשרות קיום ומחיה, וסיפק להם הקב"ה מזון בארץ ציה ארבעים שנה. כפי שנאמר (דברים ת, ב)

וכתבו הטור ושו"ע (או"ח סימן א סעיף ה) - 'טוב לומר פרשת המן'. והנה, לכאורה אין זו רק הנהגה טובה, אלא מקיים בזה מצות עשה מפורשת מן התורה, של 'זכרת את כל הדרך וגו' ויאכילך את המן למען הודיעך וגו'.

ובבית יוסף (שם) כתב - 'כדי שיאמין שכל מזונותיו באין לו בהשגחה'. ועיין במשנה ברורה (שם, סימן א ס"ק ג) - 'ואין די באמירה, אלא שיתבונן מה שהוא אומר, ויכיר נפלאות ה' וכו', כדי שיאמין שכל מזונותיו באין בהשגחה פרטית, וכדכתיב 'המרבה לא העדיף והממעט לא החסיר', להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה'.

ענין זה מפורש איפוא בפסוק זה, שמטרת הזכירה היא אכן להודיע שהמזון אינו תלוי אלא במוצא פי ה'. ועיקר תועלת הדבר היא כדי לחזק את האדם במידת הבטחון, ולהשריש בלבו את ההכרה כי הפרנסה וכל צרכי האדם באים בהשגחה תמידית מאת ה', על פי קביעה שמימית.

השרשת האמונה בהשגחה תמידית

הנה, אמונת ההשגחה התמידית היא יסוד גדול ונחוץ הנוגע לכל אחד. כי לפי מבט השטחי של האדם הרואה לעיניים, נראה שהעולם מתנהל על פי דרכי הטבע המכונה 'דרכו של עולם', ועלול אדם לסבור ח"ו שכך היא המציאות, שהאלוקים הניח את סדרי העולם להתנהג על פי טבעם, כאשר הצלחת כל אחד מן הברואים תלויה אך ורק בגודל ההשתדלות שיעשה להשיג את כל צרכיו בפעולות שונות כפי יכלתו, ונדמה לאדם שהדבר תלוי בסיבות ומאורעות העולם, שעל ידם יבואו מזונותיו, וכל שלא תהיינה הסיבות מזומנות לו כראוי - יישאר מחוסר, שכן הוא טבעו של עולם.

אך בודאי שזהו דמיון כוזב למראית עיניים בלבד, כי האמת היא שהתנהלות העיניים בעולם אינה אלא על ידי השגחה תמידית של הקב"ה על כל הנבראים, והוא מספק לכל אחד ואחד צרכיו בהשגחה ובדקדוק, וכלשון הפסוק 'נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו'. וכתיב 'פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון', ודרשו חז"ל (פסחים קיח.) 'שהקדוש ברוך הוא יושב ברומו של עולם ומחלק

מזונות לכל בריה'. וכן אמרו (עבודה זרה ג:) 'שהקב"ה יושב זון את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים'.

ואמנם יש שנגזר על האדם שיצטמצמו מזונותיו, כי הכל מתנהל בידי שמים על פי דרכי משפטו יתברך. וכלשון הכתוב (ירמיה יז, ט) 'אני ה' חוקר לב בוחן כליות ולתת לאיש כדרכיו כפרי מעלליו'. ואז לא יועיל לו רוב השתדלותו, והכנת סיבות ופעולות שונות.

כל צרכי האדם בהשגחה פרטית מן השמים

הוא היסוד הגדול במידת הבטחון שחייב בה האדם, שידע שצרכי האדם אינם תלויים בסיבות הטבעיות, כי אם רק במוצא פי ה'. וגם אם רואה שהם באים מסיבות טבעיות, הרי אף פעולתם והצלחתם של הסיבות תלויים איפוא בהשגחה תמידית וקביעה מחודשת בכל יום ויום מן השמים, והקב"ה משגיח ומזמין לכל בריה את פרנסתה מקרני ראמים עד ביצי כנים. וממילא תלוי הדבר בריבוי זכויותיו שיש לו כלפי ה', ואופן עמידתו לנוכח אליו.

וראה הרחבת הדברים ב'חובות הלבבות' (שער הבטחון, בהקדמה) 'שבעל האומנות צריך לדברים מיוחדים למלאכה, לא יוגמר לו דבר זולתם, ולא ימצאם בכל עת ובכל מקום. והבוטח באלהים טרפו מובטח לו מכל סיבה מסיבות העולם, כמו שאמר הכתוב (דברים ח, ג): 'למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', כי הסיבות אינן נבצרות ממנו בכל עת ובכל מקום, כאשר ידעת מדבר אליהו עם העורבים, ועם האשה האלמנה ועוגת רצפים וצפחת המים. ודבר עובדיהו עם הנביאים, שאמר (מלכים א- יח, ג): 'אחביא מנביאי ה' מאה איש חמשים חמשים איש במערה ואכלכלם לחם ומים', ואמר (תהלים לד, יא): 'כפירים רשו ורעבו ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב', ואמר (תהלים לד, ט): 'יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו'.

וראה מה שכתב רבינו צדוק הכהן מלובלין (קונטרס 'ספר הזכונות' מצוה ראשונה), שציין על

שמא לא ירד מן למחר, ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולן מכוונים את לבם לאביהן שבשמים' (יומא עו.).

הרי מבואר מדברי הגמרא, שירידת המן במדבר מלבד היותה המזון שניתן לישראל לשם קיומם, היתה בה מטרה גם בכדי לתת הוראת דרך כללית בסדר הנהגת ה' עם ישראל בכל הדורות.

וכמו שכתב רש"י בפרשת בשלח (שמות טז, לב), בטעם המצוה שנצטוו לשמור את צנצנת המן למשמרת לדורות - 'בימי ירמיהו כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס, הוציא להם צנצנת המן אמר להם הדור אתם ראו דבר ה' (ירמיהו ב, לא), שמעו לא נאמר אלא ראו, בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו' (מכילתא בשלח פרשת ויסע פ"ה).

תקופת המדבר, היתה איפוא התקופה הראשונה בה היו ישראל עם לה'. באותה התקופה היה ברצונו יתברך, להראות את אופי הנהגתו עמם בצורה גלויה בעליל, שיהיה הדבר ניכר וברור מהו מהות היחס שישראל זוכים לו מאת ה'. ואז אכן נוכחו הכל לראות, כיצד העם כולו מושגח באופן מוחלט ומקבל את כל צרכיו, והרי ישראל הם כמסובים על שולחנו של ה' אלוקי ישראל, אשר ניהלם כמלך היושב בתוך עמו ופירנסם וערך להם שולחן במדבר. ונתקיים בהם הכתוב - 'בצלו חמדתו וישבתו ופריו מתוק לחכי' (שיר השירים ב, ג). 'תערור לפני שולחן' (תהילים כג, ה).

בראשית הדרך היה ראוי ונכון לבסס את המציאות הזאת באופן ברור ובוטל, להחזיר בקרבם של ישראל היטב כיצד מתקיים ומתנהל סדר הנהגה המיוחד שהקב"ה מנהיג את כנסת ישראל ומפרנס אותם.

אך לעומת זאת, כאשר תמה תקופת המדבר ובאו ישראל אל ארץ נושבת, פסק המן, ומני אז סדר השפעת הפרנסה מאת ה' לעמו אינו גלוי כל כך כפי שהיה בתקופת המדבר עם ירידת המן. אך עצם סדר הנהגה והמציאות הזאת נותרו

הפסוק כאן - 'מאמונת ההשגחה, והוא עיקר גדול שפרטיו מרובים, והאריך בו בחובת הלבבות. והנביאים ציוו מאד על זה בכמה מקומות - 'בטח בה' (תהלים לז, ג), 'בטחו בה' (ישעיה כו, ד). והזהירו אל ההיפוך - 'אל תבטחו בנדיבים וגו'' (תהלים קמו, ג), 'ארור הגבר אשר יבטח וגו' בשר זרועו' (ירמיה יז, ה). ויראה לי, שבתורה בא על הענין הזה ביחוד גם כן מצות עשה במקום אחר, והוא מה שנאמר (דברים ה, ב-ג) 'וזכרת את כל הדרך וגו' למען ענותך וגו', ויענך וירעיבך וגו', למען הודיעך כי לא על הלחם וגו', על כל מוצא פי ה' וגו'. יראה, שענין מצוה זו הוא הבטחון לעני בעניו בתכלית העוני שאין לו מה לאכול, יש לו לזכור ממה שעשה לישראל במדבר כן, 'למען וגו' - שיגיע לשלימות האמונה בהשגחה, שהכל מהשם יתברך'.

גילה הכתוב בזאת, שדעות והשקפות אמיתיות אלו, יש לכל יהודי ללמוד אותן מתקופת המדבר, והיא מצות עשה האמורה כאן לזכור מעשה ה' במדבר, ללמוד ולהבין מזה, שכך הוא סדר הבריאה אשר טבע הקב"ה תמיד בכל הדורות והזמנים.

מטרת ירידת המן ללמד לישראל את סדר ההשגחה האלוקית על צרכי האדם

יתירה מזו נראה, כי זו היתה על כל פנים אחת מן המטרות בנתינת המן לישראל, בכדי שישנו ויפנימו בעצמם את קנייני האמונה והדעת האמיתית על סדרי ההשגחה העליונה. כאשר במהלך שנים אלו, על ידי הסבל והקושי, והישועה אשר באה להם בסופו של דבר, יפנימו בעצמם בעומק נפשם את ההכרה הנחוצה להם בבואם אל הארץ, שאל לו לאדם לשים יתבו על סיבות טבעיות.

בביאור הגר"א על שו"ע (או"ח א, א), מציין לדברי הגמרא - 'שאלו תלמידי את רבי שמעון בן יוחי, מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום, אף ישראל מי שיש לו ארבעה וחמשה בנים, היה דואג ואומר

כפי שהיו גם בהמשך הדורות, עם אותם כללים ויסודות שהשרישם הקב"ה בתחילת הדרך בשנות המדבר.

ואשר על כן עצם ירידת המן לישראל, הוא מהווה עבורנו מפתח ליסודות הבטחון, להשכילנו ולא לפנו בינה על כללות הנהגת השגת פרנסתנו וסיפוק צרכינו בכל עת. ולא דווקא בענין המזון, אלא כן הוא בכל צרכי האדם.

להתבונן בסדרי ירידת המן כדי ללמוד מידת האמונה

כאשר נבוא להתבונן בסדר ירידת המן במדבר, אנו למדים ממנו כמה וכמה דברים הנוגעים להנהגת האדם בהשגת פרנסתו.

היסוד הראשון, הוא ככתוב - 'המרבה לא העדיף והממעיט לא החסיר'. דהיינו, ששיעור פרנסתו של האדם, נגזר עליו מן השמים, ולא תועיל לו שום הוספת עמל ועבודה בכדי להשיג

יותר. ולעומת זאת, אם יצמצם בגודל ההשתדלות ולא עשה במילואה - לא יחסר מפרנסתו, אלא לעולם כמה שנגזר עליו כן יהיה לו, ושיעור המאמצים שישקיע בשביל פרנסתו אינה מעלה ומורידה במאום.

אז בהיותם במדבר, כשהוקצב לכל אחד שיעור של עומר לגולגולת, אזי ראו בעליל שאפילו אם מאן-דהו אסף פחות או יותר, עדיין נשארה אצלו אותה הכמות.

[אמנם, מי שלא אסף כלל את המן - לא היה לו, כי כך הנהגתו של הקב"ה, שצריך האדם לעשות השתדלות כדרכו של עולם. אך הפרזה או צמצום במידת ההשתדלות, אינה קובעת את מידת הפרנסה].

כי בתקופת היות ישראל במדבר, היה כל זה בהנהגה אלוקית גלויה, כאשר נוכחו לראות את כל פרטי סדר נתינת הצרכים מאת ה' שהם מזומנים לאדם. ואז ראו בעצמם בגלוי כי ה' נתן לחם לכל בשר - כי לעולם חסדו. אך כאמור, סדר זה מתקיים בכל הדורות, אלא שמאז באו ישראל לארץ ופסקה ירידת המן, כל סדר זה מתנהל בהסתרה ומכוסה בדרכי הטבע.

ענין נוסף אשר יש לנו ללמוד מתקופת המדבר וירידת המן, הוא החיזוק באמונה בהשגחת ה' לעתות בצרה. אשר יד ה' לא תקצר, גם אם בדרכי הטבע אין נראה מנוס והצלה. כאשר גם בארץ ציה וערבה וצמאון ערך לפניהם שולחן במדבר. ואשר על כן, גם בימי רעבון ומחסור לא יתיאש האדם,

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גיליון זה נודב לזיכוי הרבים

ע"י ידידנו הנכבד רודף צדקה וחסד,

איש חמודות ורב תבונות

מגדולי העושים והמעשים בכל ענייני תורה ותעודה בקהילתנו הקדושה - ומסור במיוחד לכל מפעלות המכון

הרה"ח ר' **דוד בר"ש מינצברג** שליט"א

מעמודי התווך של מכוננו

לע"נ אמו האשה החשובה והצדקנית

מרת **חווה עלקא בר"ע יעקב ע"ה**

נלב"ע ו' שבט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

התודה והברכה לידידנו הנעלים
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד,
מחשובי אברכי קהילתנו
מתומכי מכוננו

הרב **שבת' גבירץ** שליט"א
לרגל נישואי בתו למזל"ט